

No: 835 – Mahreç İşareti

ŞANLIURFA CULHA DOKUMASI

Tescil Ettiren
HALİLİYE BELEDİYESİ

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 16.11.2020 tarihinden itibaren korunmak üzere 09.08.2021 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 835
Tescil Tarihi	: 09.08.2021
Başvuru No	: C2020/402
Başvuru Tarihi	: 16.11.2020
Coğrafi İşaretin Adı	: Şanlıurfa Culha Dokuması
Ürün / Ürün Grubu	: Dokuma / Dokumalar
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Tescil Ettiren	: Haliliye Belediyesi
Tescil Ettirenin Adresi	: Esentepe Mahallesi Necmettin Cevheri Bulvarı Haliliye ŞANLIURFA
Coğrafi Sınırı	: Şanlıurfa ili
Kullanım Biçimi	: Şanlıurfa Culha Dokuması ibaresi ve mahreç işareti amblemi işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur. Ürünün ambalajlı olması durumunda Şanlıurfa Culha Dokuması ibaresi ile mahreç işareti amblemi, ürünün ambalajı üzerinde yer alır.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Şanlıurfa Culha Dokuması; yörede bilinen en köklü el sanatlarından biridir. Tarihin bilinen bütün dönemlerinde Şanlıurfa'da culha tezgâhlarında bez dokumacılığı yapılmıştır.

1650 yılında Urfa'yı ziyaret eden Evliya Çelebi Seyahatnamesinde; "Urfa'da pamuk ipliğinden kapı gibi sağlam bez dokunduğunu bunun Musul bezinden daha güzel ve temiz olduğunu" yazmıştır. Aynı zamanda 1867 tarihli Halep Vilayet Salnamesinde ise Urfa'da bez ve pamuktan aba yapıldığı belirtilmiştir.

Şanlıurfa Culha Dokuması detayları aşağıda verilen Yamşah (Neçek-Cefiye), Hışvalı, Şakkalı, Kuru Hafız, Ahmediye, Dümbüllü, Sarı Ağabağı, Vala, Puşu, Ehram, Fıta, İzır ve Kahke Bezi isimli ürünler olarak ve ayrıca masa, televizyon, yatak örtüsü vb. olarak da dokunur.

Üretim Metodu:

Şanlıurfa Culha Dokuması; geleneksel tezgâhlarda ipliklerin (pamuk, yün, ipek, suni ipek/floş/sim ipek vb.) atkıda ve çözgüde birlikte bezayağı örgüsü ve/veya dimi örgüsünün kullanılmasıyla dokunur.

Bezayağı örgüsünün birimi 2x2 yani 2 çözgü 2 atkı ipliğinden oluşur. Bezayağı dokumasının bağlantı noktalarının sıklığından dolayı üretilen kumaşlar daha dayanıklıdır. Her bağlantı merkezi diğer bağlantı noktalarına dört köşeden temas eder. Bezayağı dokuma örgüsünde, atkı ve çözgü iplikleri birbirlerinin bir altından bir üstünden geçerek doku oluşturulur.

Dimi örgüde yüzeyde çarpaz olarak yan yana ve diagonal tarzda sıralanmış çözgü ve atkı bağlantıları diğer bağlantı noktalarına ancak iki köşeden temas ederler. Diagonal çizginin yatay veya dikey konumu atlama sayısının küçük veya büyük oluşuna bağlıdır. İplik atlamaları yan yana kaydırılarak dizilirler.

Ürün çeşitleri ve kullanım alanları

Abahk: Kalın yünlü bir kumaştır. Palto, cepken, hırka vb. giysilerde kullanılır.

Yamşah (Yamşak-Neçek-Cefiye): Pamuk ve ipek ipliğinden dokunan erkeklerin ve kadınların başlarına örtülen örtülerdir.

Vala: İpekten dokunan kadın başörtüsünün adıdır. Kırmızı renkli valalar duvak olarak kullanılır.

Ehram: Baştan ayaklara kadar inen, gözler açıkta kalacak şekilde yüzün kapatıldığı beyaz yünden dokunmuş kadın boy örtüsüdür.

Fıta: 12-15 yaşları arasındaki kızların baştan bele kadar örtünmek için kullandıkları yarım örtüye denir. Ehramdan farklı olarak çözgü ve atkıları yün olmayıp pamuk ipliğindendir. Genellikle iki renkli pamuk ipliğinden kareli olarak dokunur.

İzar Bezi: Ağartılmamış iplikten dokunur.

Kahke Bezi: Kirli beyaz ya da açık krem rengindeki bezdir. Bu bez, simit fırınlarında hamurun ve simitin üzerini örtmek amacıyla kullanıldığından halk arasında bu ismi almıştır.

Sarı Ağabağı: Ahmediye'nin düz olanının üzerinin kasnak işi (zincir işi, iğne işi nakış, süzeni) tekniği ile işlenmesine sarı ağabağı denir. Bu yamşah türüne, erkeklerin beline bağlamasından dolayı "ağabağı" adı verilmiştir.

Dümbüllü: İki kenarına kalın floş çizgiler yapılan ve ortadaki kare boşluğu floşla işlenen dokumadır.

Puşu: Çözüğü ve atkı renk farkının oluşturduğu renkli başörtüsüdür.

Yerli bez: Çözgünün başlangıcından sonuna kadar ayrı desen özelliği gösteren kumaşlardır.

Dokuma çeşitleri:

Culha nakışı: Zincir nakış işidir.

Hışvalı: Ortası nakışlı, çevresi karelidir. 125x135 cm. ölçüsünde olur. Küçük hışvalı ve büyük hışvalı olmak üzere iki ayrı çeşidi vardır.

Şakkalı: Kareli anlamına gelen “çekçeğili” de denir. Yamşağın yüzeyi karelerle donatılmıştır.

Direkli: Küçük karelidir.

Yörede culhacılar tarafından ayrıca çeşitli şallar, kuşaklar, yerli kilimler, çul denilen yolluklar ve margizet olarak adlandırılan erkek başörtüleri ile aynı dokumalar farklı kullanım alanları içinde örneğin masa, televizyon, yatak örtüsü vb. olarak dokunur.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Şanlıurfa Culha Dokumasının geçmişi eskiye dayanır. Coğrafi sınıra özgü üretim metodu, ustalık becerisi gerektirir. Bu sebeple coğrafi sınır ile ün bağı bulunduğu Şanlıurfa Culha Dokumasının tüm üretim aşamaları coğrafi sınırdaki gerçeğe dönüşmelidir.

Denetleme:

Denetimler Haliliye Belediyesi koordinasyonunda ve Haliliye Belediyesi, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfından konunun uzmanı en az üç kişiden oluşan denetim mercii tarafından gerçekleştirilir. Denetimler her yıl en az bir kez düzenli olarak, ayrıca şikâyet halinde ve gerekli görülen durumlarda her zaman yapılır.

Denetim mercii tarafından; üretim metodunun uygunluğu ile Şanlıurfa Culha Dokuması ibaresi ve mahreç işareti amblem kullanımının uygunluğu denetlenir.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.